

- полтавської вишивки. *Матеріали III полтавської наукової конференції з історичного краєзнавства; Полтав. держ. пед. ін-т, Полтав. наук. т-во краєзнавців Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 1994. С. 220–225.*
2. Титаренко В.П. *Полтавська традиційна вишивка: минуле і сучасне (виховний аспект): навч.-метод. посіб. Полтава : Верстка, 2000. 136 с.*
  3. Титаренко В.П. *Українська народна вишивка у творах полтавських майстринь. Полтава : Інарт, 2008. 230 с.*
  4. *Українська вишивка / упоряд. Р.В. Захарчук-Чугай. Львів : Апріорі, 2008. 72 с.*

*Ольга Година
(Полтава, Україна)*

ДО ПИТАННЯ ПРО СУЧАСНУ СТИЛІЗАЦІЮ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО КОСТЮМА

У даній статті розглядається питання особливості стилізації та трансформації українських етнічних мотивів при створенні сучасного одягу. Розглянуті поняття творчої стилізації та художньої трансформації. Охарактеризовані методи стилізації та трансформації українських народних мотивів в дизайні одягу.

***Ключові слова:** стилізація, трансформація, українські етнічні мотиви, одяг, форма.*

Національний одяг кожної країни відображає національну свідомість нації, її естетичний ідеал, прагнення та цінності. У цьому сенсі український національний костюм – явище багатогранне. Його образ поєднує в собі такі риси, як слов'янська душа, східна любов до яскравих фарб і західний відтінок вишуканої елегантності.

Звернення до української етнічної тематики, традицій українського народного костюма та застосування в сучасному дизайні одягу є одним із способів демонстрації власної культури та національної ідентичності. Методами творчої стилізації та художньої трансформації стає можливим

*Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю
«Дизайн-освіта майбутніх фахівців: проблеми та перспективи»*

переосмислення та естетична трансформація «традиційного» в костюм як твір сучасного мистецтва. Саме виділення етнічного напрямку в дизайні національного одягу надає образної самобутності українським виробам, визначає українського виробника у світовому модному просторі.

Стиль – найзагальніша категорія художнього мислення, що характеризує певний етап його розвитку, а також конкретне втілення загальних для всієї культури емоційних особливостей і способів мислення.

Поняття «стилізація» тісно пов'язане з поняттям «стиль». Стилізація – художній прийом при створенні нових творів мистецтва [2].

Стилізація в дизайні – це, по-перше, свідоме використання особливостей того чи іншого стилю в оформленні виробів (у цьому значенні частіше вживають термін «стилістика»); по-друге, безпосереднє перенесення найбільш очевидних візуальних ознак культурного зразка на проєктований предмет, найчастіше на область його декору; по-третє, створення умовної декоративної форми шляхом імітації зовнішніх форм природи або характерних предметів.

Для стилізації історичного або народного костюма використовуються певні прийоми:

- виявлення типових ознак першоджерела; поєднання кількох специфічних властивостей, а також посилення або послаблення окремих ознак;
- застосування модного на час створення силуету костюма;
- зміна пропорційних поділів форми з урахуванням сучасних тенденцій в одязі;
- зміна техніки одягання;
- традиційне розміщення декору при іншому силуетному рішенні;
- наведення традиційних орнаментів на нову форму;

- посилення характерного для історичного стилю або регіонального комплексу одягу орнаментального мотиву та його повторення на інших деталях костюма зі зміною пропорцій і кольорів;

Визначено два полярні типи образності в стилізованому костюмі: символічну та асоціативну [4].

Отже, створюючи стилізовані костюми, ми не відтворюємо всі деталі першоджерела, а передаємо спільні риси або цитуємо його характерні елементи.

Практично завжди одяг створюється за одним алгоритмом з невеликими змінами в залежності від типу виробництва або завдань, які стоять перед виконавцем. Конструювання – найкреативніший етап у створенні одягу. Процес проектування має свій алгоритм дій, який відбувається в певному порядку: ознайомлення із завданням проекту (його концепцією, метою), вивчення моделей-аналогів, пошук джерела натхнення та їх вивчення, формування художній образ, композиційна побудова колекції, розробка послідовності технічного виконання.

Порядок і зміст кожного етапу можуть змінюватися в залежності від суб'єктивних і об'єктивних причин, але для творчості модельєрів відправною точкою завжди є визначення джерела натхнення. Творчою джерельною базою модельєра можуть бути, наприклад, образотворче мистецтво, природа, театр, музика, література, архітектура, творчість художників, дизайнерів, костюми історичних епох і національні костюми народів світу. Дизайнер використовує образно-виразні засоби композиції: форму, пластику, фактуру, декор, колір. Воно відштовхується від особливостей цих характеристик, властивих обраному джерелу натхнення.

Найпоширенішим художнім прийомом роботи з джерелом натхнення є стилізація. Стилiзація широко використовується в дизайні

одягу для створення нових форм і виразних образів. Це навмисне використання формальних ознак та образної системи певного стилю (характерного для певної епохи, наприклад, автора) у новому, незвичному художньому контексті. Він передбачає вільне поводження з прототипами, зокрема трансформацію форм, при збереженні зв'язку з першоджерелом. Стилізація в дизайні – це пряме перенесення на проєктовану річ найбільш очевидних візуальних ознак культурного зразка [3, с. 19]. Творча стилізація – це декоративне узагальнення предмета, виділення найбільш суттєвих рис форми та їх загострення, відмова від другорядного, умовного спрощення.

Костюм, який є об'ємною конструкцією, адаптованою до форми людського тіла, не може бути механічною копією першоджерела. Художник, працюючи над пошуком нових форм в костюмі, виражає предмети предметного світу не через конкретний образ, а опосередковано, через емоційні асоціації, засновані на спостереженні. При вивченні джерела митець виділяє характерні лінії, форми, пропорційні поділки, тектонічні та фактурні властивості, тобто все те, що є носієм образного змісту предмета [1, с. 240-241, 223].

Найвищим рівнем і складнішим ступенем творчості для формування художнього образу є перетворення. Трансформація в дизайні костюма – це зміна, перетворення форми, властивостей предмета. Трансформацію можна побудувати на тезі, яка стверджує закономірність виникнення нового шляхом заперечення старого. Або як загальний рух, тобто відновлення минулого в новому циклі.

Найбільше джерел натхнення в сучасному одязі займає український національний костюм та його складові: форма, крій, орнаментальні рішення, декор та аксесуари. Модельєр повинен використовувати власний культурно-творчий потенціал, досягати художньої образності, ідейної

виразності, стильової єдності в проектуванні одягу, не наближаючись до етнографічного узагальнення. Це надає такому одягу художню цінність.

Творчо переосмислюючи народне вбрання як джерело натхнення, дизайнер показує особливості формування його складових і форми в цілому, колірну гамму, матеріали, декоративно-орнаментальні рішення, спосіб носіння окремих елементів і технологію виготовлення.

Для дизайнера не існує чіткого алгоритму творчого процесу, але використання художніх прийомів стилізації та трансформації при роботі з джерелом натхнення є його невід'ємною частиною. Прийоми стилізації та трансформації українських народних мотивів у створенні сучасного одягу можна виділити такі.

Традиційним і логічним є використання форми, тобто різних складових комплексу одягу українського народного костюма, їх стилізація та трансформація в сучасному вимірі.

Другий спосіб стилізації та трансформації – використання орнаментів народної вишивки в сучасних стилях одягу.

Третій спосіб – створення художнього образу, що втілює ідею українських культурних інтерпретацій, автентичних джерел. Це узагальнений образ, який може містити як елементи українського народного костюма, різних видів українського декоративно-прикладного мистецтва, так і базуватися на біоформах української природи.

До фольклорних інспірацій української культури звертаються у своїй творчості відомі українські дизайнери сучасності Оксана Караванська, Роксолана Богуцька, Лілія Пустовіт, Ірина Каравай, Олеся Теліженко, Віта Кінь та інші [8].

Оксана Караванська – одна із засновниць сучасної вітчизняної української моди, працює в стилі етноромантизму. Створюючи свої моделі за українськими народними мотивами, використовує прийоми

стилізації та трансформації форми та орнаментики декору національного костюма. В її колекціях останніх сезонів простежуються еkleктичні художньо-композиційні рішення блузок і суконь. Це стосується стилізації та трансформації орнаментів української народної вишивки, їх поєднання із зображеннями сучасного живопису та графіки, розташування декору не на звичних традиційних майданчиках, як у народному жіночому костюмі. Сукні та блузки-вишиванки мають як сучасний, так і народний крій, містять поєднання натуральних та штучних матеріалів, встановлюючи зв'язок між етнонаціональною традицією та сучасністю [5].

Оригінальні дизайнерські рішення Олесі Теліженко створені методом стилізації та трансформації – переосмислення автентичних джерел, українських культурних інтерпретацій. Наприклад, у колекції «Татусева витинанка» вона вводить етнічні мотиви в сучасні ансамблеві рішення, застосовуючи лазерний декор, який нагадує традиційну техніку українського декоративно-прикладного мистецтва – витинанку, надаючи нового звучання стародавній символіці.

Іноземні дизайнери та модні бренди також приділяють увагу українській національній тематиці у своїх колекціях. Серед них: Jean-Paul Gaultier, John Galliano, Prabal Gurung, Gareth Pugh, Gucci, Valentino[9]. У сучасних стилях одягу часто використовують орнаментуку української народної вишивки.

Для відтворення національного колориту в сучасному костюмі бажано стилізувати і трансформувати не один, а кілька знаків джерела натхнення. Часто орнаментальні мотиви української писанки обирають елементом стилізації та використовують як прикрасу. Трансформований солярний символ – восьмирамова зірка – «ружа», образ світового дерева – «горщик», а також рослинний мотив – «квітка».

Для підсилення національного колориту моделі таких колекцій

шиються з натуральних бавовняних і лляних тканин, пофарбованих в техніці холодного батику – «вільний розпис». Це допомагає досягти природних відтінків і необхідної градації тону.

Серед автентичних джерел, які можна обрати для стилізації та трансформації при створенні узагальненого художнього образу в костюмі, є традиційні українські розписи: від всесвітньо відомого петриківського розпису до маловідомого Самчиківського. Самчиківський розпис прикрашав сільські хати-хати в селі Самчики Старокостянтинівського району Хмельницької області. Серед зображень картини дивовижні різнокольорові птахи, квіти, букети, вінки, зірки, завитки.

Використання біонічних мотивів як джерела натхнення при розробці та створенні сучасних колекцій одягу є поширеним прийомом серед дизайнерів різних галузей [6].

Таким чином, ми проаналізували особливості стилізації та трансформації українських етнічних мотивів у створенні сучасного одягу, у результаті чого виявлено прийоми стилізації та трансформації української фольклорної тематики в дизайні костюма. А саме: методика використання форми українського народного костюма; методику застосування орнаментів української народної вишивки у фасонах одягу; створення художнього образу, що втілює ідею українських культурних інтерпретацій, автентичних джерел.

Поєднання в костюмі цінностей українського народного мистецтва з цінностями сучасної моди є одним із найважливіших завдань проектування вітчизняного одягу. Це надає українському одягу національних ознак, художньої цінності та ідентифікує його на світовому подіумі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білан М. С., Стельмащук Г.Г. Український стрій. Львів : Апріорі, 2011. 316 с.
2. Костельна М. В. Творчість дизайнерів українських будинків моделей середини ХХ – початку ХХІ ст.: етнічний напрям : автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.07 “Дизайн”. Київський національний університет культури і мистецтв. Київ, 2016. 20 с.
3. Ніколаєва Т. В. Тектоніка формоутворення костюма: навчальний посібник / Т. В. Ніколаєва. – 2-ге вид., переробл. та доповн. Київ : Арістей, 2008. 340 с.
4. Ніколаєва Т. О. Історія українського костюма. Київ : Либідь, 1996. 176 с. : іл.
5. Стельмащук Г. Г. Українські народні головні убори. Львів : Апріорі, 2013. 276 с. : іл.
6. Тканко О. Д. Мистецтво костюму в Україні кінця ХХ – початку ХХІ століття: тенденції, школи, національна специфіка : автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.06 «Декоративне і прикладне мистецтво». Львівська національна академія мистецтв. Львів, 2009. 19 с.
7. Ukrainian Fashion Week : [сайт]. Режим доступу URL: <http://fashionweek.ua/>.
8. Valentino, Gucci u Dior в восторге от украинской моды [Електронний ресурс] // Plitkar.com.ua : [сайт]. Режим доступу URL: <http://plitkar.com.ua/valentino-gucci-i-dior-vvostorge-ot-ukrainskoj-mody/>.

УДК 069

Ольга Кульбака
(Полтава, Україна)

ПОЧАТКИ РОЗВИТКУ МУЗЕЙНОЇ СПРАВИ ОПІШНОГО: ПЕРШИЙ В УКРАЇНІ ПРИВАТНИЙ МУЗЕЙ ГОНЧАРСТВА

У статті розкривається специфіка формування фондової колекції гончарних виробів двох поколінь родини Пошивайлів. Проводиться аналіз дизайну інтер'єру та елементів музейної експозиції, подається опис діяльності Явдохи Данилівни Пошивайло.

Ключові слова: музеї, інтер'єр, Опішне, гончарство, родина Пошивайлів

*Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю
«Дизайн-освіта майбутніх фахівців: проблеми та перспективи»*